

Univerzitet u Beogradu
Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

V međunarodni naučni skup
Zlatibor 24-27. septembar 2011.

University of Belgrade
Faculty of Special Education and Rehabilitation

5th International Scientific Conference
Zlatibor 24-27. September 2011.

SPECIJALNA EDUKACIJA
I REHABILITACIJA *danas*
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION *today*

zbornik radova
proceedings

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET ZA SPECIJALNU EDUKACIJU I REHABILITACIJU

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION

V međunarodni naučni skup
**SPECIJALNA EDUKACIJA I
REHABILITACIJA DANAS**

Zlatibor, 24-27. septembar 2011.

The Fifth International Scientific Conference
**SPECIAL EDUCATION AND
REHABILITATION TODAY**

Zlatibor, September, 24-27. 2011.

**Zbornik radova
Proceedings**

Beograd, 2011.

Belgrade, 2011

SPECIJALNA EDUKACIJA I REHABILITACIJA DANAS
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION TODAY

Zbornik radova
Proceedings

V međunarodni naučni skup
The Fifth International Scientific Conference
Zlatibor, 24-27. septembar 2011.

Izdavač/Publisher:

Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation
Visokog Stevana 2, 11 000 Beograd
www.fasper.bg.ac.rs

Za izdavača/For publisher:

Prof. dr Jasmina Kovačević, dekan

Urednici:

Prof. dr Nenad Glumbić, Doc. dr Vesna Vučinić

Štampa/Printing:

AKADEMIJA

Beograd

Tiraž/Circulation: 300

ISBN

MOTIVISANOST OSOBA SA INVALIDITETOM ZA ZAPOŠLJAVANJE

Gordana Odović, Miodrag Stošljević, Tamara Španović
Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Podaci Ministarstva za rad i socijalnu politiku pokazuju da je stopa nezaposlenosti osoba sa invaliditetom u Srbiji čak 75%. U literaturi se kao razlog otežanog zapošljavanja osoba sa invaliditetom (OSI) navode negativni stavovi poslodavaca i stigma koja se javlja kao rezultat ovih pojava. Pored toga, razlog može biti nedovoljna motivisanost OSI za zapošljavanje i aktivno učešće u pronalaženju zaposlenja.

Cilj rada je ispitati motivisanost OSI za zapošljavanje i njihovo aktivno učešće u pronalaženju posla. Za istraživanje je konstruisan poseban upitnik, a pitanja su formulisana tako da se ispita motivisanost za zapošljavanje i uključenost u aktivno traženje posla. Uzorak čine 32 OSI (14 osoba muškog i 18 osoba ženskog pola). Istraživanje je obavljeno tokom 2010. god. u Nacionalnoj službi za zapošljavanje, Filijala za grad Beograd. Podaci će biti sređeni, numerički i procentualno prezentirani u tabelama.

Rezultati istraživanja pokazuju da je 25% ispitanika bilo uključeno u dodatne obuke, 50% ispitanika bi radili bilo koji posao koji im se ponudi, pa čak i kada bi bio na nižem stepenu stručne spreme od one koju imaju (53,12%). Ipak nije zanemarljiv procenat ispitanika (37,5%) koji su nezainteresovani za ijedan posao. Analiza rezultata o načinima pronalaženja posla pokazuje da 59,37 % ispitanika ne očekuje samo da ih drugi pozovu i ponude posao već se angažuje oko pronalaženja posla (praćenjem oglasa, čestog kontakta sa savetnicima za zapošljavanje i sl.) dok 40,74 % nije aktivno i očekuju da budu pozvani na razgovor za zapošljavanje.

Prethodno izneseni rezultati istraživanja su pokazatelj postojanja motivisanosti za zapošljavanje kod više od polovine ispitanika i njihovog aktivnog uključivanja u traženje posla. Ipak, nije zanemarljivi procenat ispitanika koji u tom smislu nisu motivisani, a tim i pasivni u traženju posla. Upravo te osobe predstavljaju fokus grupu za rad stručnjaka iz oblasti zapošljavanja OSI: specijalnih edukatora i rehabilitatora, psihologa i socijalnih radnika.

Ključne reči: zapošljavanje, aktivno traženje posla, osobe sa invaliditetom.

UVOD

Rad je jedan od ključni psihološki element dobrobiti svake osobe. Posebno važan faktor u razvoju samopoštovanja i samostalnosti osoba sa invaliditetom je posao (Rogers, 1996). Oni koji su isključeni iz profesionalnih udruženja i plaćenog zaposlenja sebe vide na marginama društva (Abberley, 2002).

Brz razvoj invalidskog pokreta 70-ih godina doveo je do uključivanja organizacija osoba sa invaliditetom u protestne kampanje zbog odbijanja civilnih prava OSI i postojećih negativnih stavova i barijera koje se protežu na edukaciju, zapošljavanje, stanovanje, transport, slobodno vreme, socijalne odnose i seksualnost. "OSI imaju odgovornost da izvršavaju uobičajene građanske obaveze (npr. glasanje, poštovanje zakona, upravljanje vlastitim životom, učešće u društvenom životu) koristeći podršku na način koji će im omogućiti da postanu finansijski odgovorni i životno afirmisani" (Powers et al, 2002). Jedna od takvih odgovornosti je rad. Zapošljavanje i sposobnost za zapošljavanje je važan faktor u životu

mnogih OSI, a barijere sa kojima se suočavaju u zapošljavanju su refleksija društvenih stavova prema njima kao ravnopravnim građanima (Barnes, 2000). Većina OSI su sposobne za obavljanje određenog posla (Bellamy et al., 1988; König, Schalock, 1991) i to jednako kao i osobe bez invaliditeta u smislu produktivnosti, ostvarivanja normi, apsentizam i stope nesreća na radu (Parent, Everson, 1986), ali preko 75% ovih osoba ipak ostaju nezaposlene (U.S. Department of Census, 2000).

Za sada u Republici Srbiji ne postoji ni jedna institucija koja raspolaže jedinstvenom bazom podataka o OSI. Na osnovu procena smatra se da u RS živi oko 770.000 OSI od kojih je oko 300.000 radne životne dobi. Na evidenciji nezaposlenih Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ) u februaru 2010. godine bilo je 22.000 OSI, što je 3% od broja ukupno evidentiranih nezaposlenih osoba. Podaci Ministarstva za rad i socijalnu politiku pokazuju da je stopa nezaposlenosti invalida čak 75%. (Finansijski revizor, 2010).

Pravo na rad zagarantovano je svima Ustavom Republike Srbije. Zapošljavanje i radni odnos osoba sa invaliditetom uređeni su Zakonom o radu, Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom i Zakonom o zapošljavanju i osiguravanju za slučaj nezaposlenosti. Posredovanje pri zapošljavanju obavlja NSZ preko svoje posebne službe odnosno Odseka za zapošljavanje osoba sa invaliditetom (Odović i sar., 2009).

Ipak, pored svih preduzetih mera i inicijativa, OSI se suočavaju sa teškoćama u zapošljavanju. Iako procene koje se sreću u literaturi o zaposlenosti i nezaposlenosti OSI variraju, prema definicijama i korišćenim merama, sve potvrđuju da OSI imaju tri puta veće šanse da budu nezaposlene (Prescott-Clarke, 1990; Berthoud et al, 1993). Radna mesta koja se nude OSI na tržištu rada nisu stimulaturna: loše su plaćena, predviđena su za nisku kvalifikaciju i nisu zahtevna. Istraživanja pokazuju da muškarci sa invaliditetom mogu očekivati i smanjenje prihoda, zavisno od težine invaliditeta, u poređenju sa muškarcima bez invaliditeta sličnih karakteristika (Berthoud et al., 1993). Pored navedenog razloga za ovakvo stanje zasigurno ima još. Možemo pretpostaviti da je razlog malog procenta zaposlenih OSI u stvari njihova nedovoljna motivisanost za uključivanje u otvoreno tržište rada. Takođe, uzrok niske zaposlenosti može da leži i u nedostupnosti informacija o rešenjima koja postoje i zakonskim odredbama koji ih definišu. Potencijalni razlog mogu biti i negativni stavovi poslodavaca i stigma koja se javlja kao rezultat ovih pojava. Prema nekim autorima glavni problemi OSI sa kojima se susreću kada traže posao su: "nizak nivo obrazovanja, nedostatak veština za zapošljavanje, brze promene na tržištu rada, stavovi i percepcija poslodavaca, nedostatak mogućnosti za samozapošljavanje, nejednaki uslovi zapošljavanja i visoki troškovi odlaska na posao" (Heron R., Murray B., 2003 prema Odović i sar., 2009). Dodatno, korporativna kultura koja ne izražava dobrodošlicu reflektujući stigmom i predrasude prema OSI ograničiti njihove mogućnosti za zapošljavanje (Schur et al., 2005).

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je bio ispitati motivisanost osoba sa invaliditetom za zapošljavanje i aktivnu uključenost u pronalaženje posla.

ZADACI ISTRAŽIVANJA

Da bi se ostvarili ciljevi istraživanja bilo je neophodno izvršiti sledeće zadatke:

1. Sastaviti upitnik za ovo istraživanje
2. Korišćenjem tog upitnika ispitati:
 - a) motivisanost OSI za zapošljavanje
 - b) ispitati uključenost OSI za aktivno traženje posla

METOD ISTRAŽIVANJA

Uzorak

Uzorak je formiran od 32 OSI (14 osoba muškog i 18 osoba ženskog pola) koje su dobrovoljno učestvovala u ispitivanju. Uslovi za uključivanje u uzorak bili su: da su radne starosne dobi, odnosno 16-65 godina starosti, da postoji evidencija o nezaposlenosti i da poseduju dokumentovan dokaz o svojoj invalidnosti, odnosno rešenje o kategorizaciji, rešenje o invalidnosti. Prosečna starost ispitanika bila je 30 godina, minimalna starost ispitanika je 19 godina, a maksimalna 59 godina.

Među ispitanicima najveći procenat je osoba sa intelektualnom ometenošću 21 (65,6%), zatim osobe sa motoričkim poremećajima 5 (15,6%), osobe sa višestrukim oštećenjem ima 2 (6,25%), invalidi rada 2 (6,25%) i osobe oštećenog sluha 1 (3,15%) i osobe oštećenog vida 1 (3,15%). Ispitanici u najvećem broju imaju II stepen 40,62% i I stepen 31,25% stručne spreme. Zatim, IV i VI stepen 12,5% i 9,38%, a najmanje ispitanika ima sa III stepen stručne spreme. Dužinu radnog staža manju od 1 godine ima 71,87% ispitanika dok samo 12,51% imaju više od 5 godina.

Mesto istraživanja

Istraživanje je obavljeno u NSZ, Filijala za grad Beograd, u Odseku za zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

Vreme istraživanja

Anketiranje OSI je sprovedeno u periodu od 16-31. avgusta 2010.

Instrumenti

Ispitivanje osoba sa invaliditetom je izvršeno pomoću Ankete za ispitivanje motivisanosti i informisanosti OSI, koja sadrži pitanja formulisana da se ispita vrsta ometenosti, stepen obrazovanja, dužina radnog staža, motivacija za zapošljavanje i motivaciju za aktivno traženje posla.

Obrada podataka

Prikupljeni podaci su sređeni, uneti u tabele i numerički i procentualno prezentirani.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Tabela 1 – Struktura ispitanika prema želji da pohađa obuku za aktivno traženje posla

Vrsta invaliditeta	Odgovori					
	da		ne		nisam siguran	
	F	validni %	F	validni %	F	validni %
mentalna retardacija	12	37,5	6	18,75	3	9,37
motorički poremećaji	5	15,62	0	-	0	-
visestruka oštećenja	2	6,25	0	-	0	-
oštećenje sluha	1	3,12	0	-	0	-
oštećenje vid	1	3,12	0	-	0	-
invalidi rada	0	-	2	6,25	0	-
Ukupno	21	65,62	8	25	3	9,38

Motivisanost za aktivno traženje posla iskazalo je 65,62% ispitanika koji su odgovorili da bi učestvovali u obukama za aktivno traženje zaposlenja.

Tabela 2 – Struktura ispitanika prema motivu za traženje posla

Vrsta invaliditeta	Odgovori					
	novac		želim da radim		ništa me ne motiviše	
	F	validni %	F	validni %	F	validni %
mentalna retardacija	10	31,25	3	9,37	8	25
motorički poremećaji	5	15,62	0	-	0	-
višestruka oštećenja	1	3,12	0	-	1	3,12
oštećenje sluha	0	-	0	-	1	3,12
oštećenje vid	1	3,12	0	-	0	-
invalidi rada	0	-	0	-	2	6,25
Ukupno	17	53,12	3	9,37	12	37,18

Najčešći pokretač traženja posla je novac što je navelo 53,12%.

Tabela 3 – Struktura ispitanika prema načinu angažovanja da pronade posao

Vrsta invaliditeta	Odgovori			
	sam tražim i ne čekam samo da budem pozvan		samo čekam da budem pozvan	
	F	validni %	F	validni %
mentalna retardacija	12	37,5	9	28,12
motorički poremećaji	5	15,62	0	-
višestruka oštećenja	1	3,12	1	3,12
oštećenje sluha	0	-	1	3,12
oštećenje vid	1	3,12	0	-
invalidi rada	0	-	2	6,25
Ukupno	19	59,37	13	40,47

59,37 % ispitanika se angažuje oko pronalazanja posla na razne dostupne načine.

Tabela 4 – Struktura ispitanika prema učestalosti praćenja oglasa

Vrsta invaliditeta	Odgovori							
	svakodnevno		nedeljno		povremeno		nikad	
	F	validni %	F	validni %	F	validni %	F	validni %
mentalna retardacija	2	6,25	1	3,12	9	34,37	9	6,25
motorički poremećaji	3	9,37	1	3,12	1	3,12	0	-
višestruka oštećenja	0	-	0	-	1	3,12	1	3,12
oštećenje sluha	0	-	0	-	0	-	1	3,12
oštećenje vid	1	3,12	0	-	0	-	0	-
invalidi rada	0	-	0	-	0	-	2	6,25
Ukupno	6	18,75	2	6,25	11	34,37	13	40,62

18,75% ispitanika svakodnevno proverava postojeće oglase, dok 34,37% povremeno pročita oglas.

Tabela 5 – Struktura ispitanika prema pohađanju dodatnih obuka posle završene škole

Vrsta invaliditeta	Odgovori			
	da		ne	
	F	Validni %	F	Validni %
mentalna retardacija	2	6,25	19	59,37
motorički poremećaji	4	12,5	1	3,12
višestruka oštećenja	0	-	2	6,25
oštećenje sluha	1	3,12	0	-
oštećenje vid	1	3,12	0	-
invalidi rada	0	-	2	6,25
Ukupno	8	25	24	75

75% ispitanih OSI nisu imali nikakvu dodatnu obuku što predstavlja otežavajuću činjenicu za lakše pronalaženje zaposlenja.

Tabela 6 – Struktura ispitanika prema zainteresovanosti za vrstu posla

Vrsta invaliditeta	Odgovori					
	bilo koji		određeni		nijedan	
	F	Validni %	F	Validni %	F	Validni %
mentalna retardacija	11	34,37	2	6,25	8	25
motorički poremećaji	4	12,5	1	3,12	0	-
višestruka oštećenja	1	3,12	0	-	1	3,12
oštećenje sluha	0	-	0	-	1	3,12
oštećenje vid	0	-	1	3,12	0	-
invalidi rada	0	-	0	-	2	6,25
Ukupno	16	50	4	12,5	12	37,5

Tabela 7 – Struktura ispitanika i odbijanju ponude za posao

Vrsta invaliditeta	Odgovori			
	da		Ne	
	F	Validni %	F	Validni %
mentalna retardacija	5	15,62	17	53,12
motorički poremećaji	0	-	5	15,62
višestruka oštećenja	0	-	2	6,25
oštećenje sluha	0	-	1	3,12
oštećenje vid	0	-	1	3,12
invalidi rada	0	-	2	6,25
Ukupno	5	15,62	27	84,38

Rezultati zainteresovanosti za zapošljavanje iskazani kroz odbijanje i prihvatanje ponuda za posao pokazuju da je 84,38% ispitanika ne bi odbilo bilo koju ponudu za posao.

Tabela 8 – Struktura ispitanika prema prihvatanju posla niže stručne spreme od postojeće

Vrsta invaliditeta	Odgovori					
	da		ne		ne znam	
	F	validni %	F	validni %	F	validni %
mentalna retardacija	11	34,37	1	3,12	9	28,12
motorički poremećaji	4	12,5	1	3,12	0	-
višestruka oštećenja	1	3,12	0	-	1	3,12
oštećenje sluha	0	-	0	-	1	3,12

oštećenje vid	1	3,12	0	-	0	-
invalidi rada	0	-	0	-	2	6,25
Ukupno	17	53,12	2	6,25	13	40,63

Postojanje mogućnosti zaposlenja, ali u nižem stepenu stručne spreme od one koju imaju prihvatilo bi 53,12% ispitanika, a 6,25% ne bi prihvatili takvu ponudu.

Tabela 9 – Struktura ispitanika prema demotivisanosti za rad zbog gubljenja nekih prava na novčana primanja

Vrsta invaliditeta	Odgovori					
	da		ne		delimično	
	F	validni %	F	validni %	F	validni %
mentalna retardacija	9	28,12	6	18,75	6	18,75
motorički poremećaji	2	6,25	0	-	3	9,37
višestruka oštećenja	0	-	1	3,12	1	3,12
oštećenje sluha	0	-	1	3,12	0	-
oštećenje vid	0	-	1	3,12	0	-
invalidi rada	0	-	0	-	2	6,25
Ukupno	11	34,37	9	28,12	10	31,25

Gubitak prava na novčana primanja 34,37% ispitanika smatra demotivišućim faktorom za zapošljavanje, a 31,25% smatra da to može delimično da ih demotiviše za rad.

DISKUSIJA

U naučnoj i stručnoj literaturi dosada su objavljena mnoga istraživanja o stavovima i motivisanosti poslodavaca za zapošljavanje OSI. Studije objavljene u skorije vreme odnose se na stavove i iskustva zaposlenih osoba sa invaliditetom (Yelin, Laura, 2003; Schur et al., 2003), ali postoji mali broj istraživanja o motivisanosti i stavovima nezaposlenih OSI prema radu i poslodavcima.

Ranija istraživanja ukazuju da većina ovih osoba želi da radi i sposobne su za obavljanje određenog posla (Bellamy et al., 1988; Konig, Schalock, 1991). Skorije objavljeni statistički podaci pokazuju da 63% nezaposlene OSI žele da rade (National Organization on Disability/Harris Polls., 2004). Generalno posmatrano većina ispitanika u ovom istraživanju pokazala je motivisanost za rad, jer je 84,38% ispitanika odgovorilo da ne bi odbilo bilo koju ponudu za posao, a 53,12% ispitanika bi prihvatilo zaposlenje i u nižem stepenu stručne spreme od one koju imaju. Kao motiv za zapošljavanje, 9,37% ispitanika navelo je da jednostavno želi i voli da radi. Ipak, više od polovine ispitanika (53,12%) kao najveći motiv navodi novac odnosno novčanu naknadu za rad. Istraživanja su pokazala da OSI imaju manja primanja od proseka, veću verovatnoću da žive u siromaštvu i veliku verovatnoću da žive sami (Schur, 2002) tako da kod njih važan motiv za zapošljavanje može biti upravo zarada koja im omogućava da ostvare svoje potrebe.

Ipak, neki autori smatraju da statističke podatke o zapošljavanju treba oprezno koristiti. Waddell i Burton (2004) ističu da detaljnijom analizom podataka prema istraživanju Labour Force (2002), 34% OSI je izjavilo da bi želeli da rade, a samo 6% je reklo da su u tom trenutku bili spremni za rad.

Razlozi nezaposlenosti OSI mogu biti to što nisu motivisane za rad ili imaju nerealistična očekivanja o potencijalnim poslovima (Ali et al., 2011). Ovo istraživanje je pokazalo

da 37,5% ispitanika nisu zainteresovani za bilo koji posao, odnosno nisu motivisane za rad, a 12,5% bi želele samo posao koji im je zanimljiv. Zaposlenje u nižem stepenu stručne spreme ne zna da li bi prihvatili čak 40.63% , a 6,25% ispitanika sigurno ne bi prihvatili takvu ponudu.

Ako su, međutim, njihovi stavovi i očekivanja slični onim koje imaju osobe bez invaliditeta onda se drugi faktori pojavljuju kao primarno odgovorni za niži nivo zaposlenosti. Podobnost za različitu socijalnu podršku, beneficije i programe često je određena sertifikovanom nesposobnošću za plaćeni posao. Bound i Timothy (2002) navode da su istraživači među mogućim razlozima za nisku stopu zapošljavanja OSI identifikovali nedostatak veština i nedovoljnu motivisanost za zapošljavanje zbog primanja po osnovu invaliditeta posebno od socijalnog osiguranja (Bound, Timothy, 2002). Rezultati ovog istraživanja takođe, potvrđuju prethodno navedeno. Gubitak prava na novčana primanja 34,37% ispitanika smatra demotivišućim faktorom za zapošljavanje, a 31,25% smatra da to može delimično da ih demotiviše za rad.

Motivisanost za aktivno traženje posla u ovom istraživanju iskazalo je 65,62% ispitanika koji su odgovorili da bi učestvovali u obukama za aktivno traženje zaposlenja. 59,37% ispitanika ne čeka samo da ih neko pozove već se angažuje oko pronalaženja posla na razne dostupne načine (praćenje oglasa, kontakt sa NSZ i sl.). Ipak, rezultati koji se odnose na to koliko često prate oglase pokazuju da je samo 18,75% ispitanika zaista aktivan u traženju posla pošto svakodnevno proverava oglase. Slične rezultate navodi Grewal et al. (2002) pronašli su da je 76% ekonomski neaktivnih OSI izjavilo da je njihovo zdravstveno stanje/invalidnost bio glavni razlog zbog kog ne traže posao, sa samo 6% je preduzelo aktivne korake u pronalaženju posla.

ZAKLJUČAK

Prethodno izneseni rezultati istraživanja su pokazatelj postojanja motivacije za zapošljavanje kao i za aktivno traženje posla kod više od polovine ispitanika. Ipak, nije zanemarljivi procenat ispitanika koji u tom smislu nisu motivisani. Razlozi njihove smanjene motivisanosti mogu biti različiti od nedovoljne informisanosti o prednostima i dobrotima kako rada uopšte tako i zapošljavanja, nepoznavanju njihovih prava iz oblasti zapošljavanja što ih dovodi u situaciju da radije odlučuju da budu nezaposlene sa niskim novčanim primanjima po osnovu invaliditeta, nego da se zaposle i uključe u stvaranje svoje budućnosti. Upravo te nezaposlene OSI predstavljaju fokus grupu za pojačan rad na informisanju i motivisanju za zapošljavanje a te aktivnosti svakako spadaju u delokrug rada stručnjaka iz oblasti zapošljavanja OSI, defektologa, psihologa i socijalnih radnika.

LITERATURA

1. Abberley, P. (2002). Work, Disability and European Social Theory. In C. Barnes, M. Oliver and L. Barton (Eds.), *Disability Studies Today* (pp. 121–38). Cambridge: Polity Press.
2. Ali, M., Schur, L. & Blanck, P. (2011) What tips of job do people with disabilities?. *J Occup Rehabil*, 21, 199–210
3. Barnes, C. (2000). A Working Social Model? Disability, Work and Disability Politics in the 21st Century. *Critical Social Policy* 20 (4), 441–57.
4. Bellamy, G. T., Rhodes, L. E., Mank, D. M., & Albin, J. M. (1988). *Supported employment: A community implementation guide*. Baltimore: Paul H. Brookes
5. Berthoud, R., Lakey, J. & Mackay, S. (1993). *The economic problems of disabled people*. London: Policy Studies Institute

6. Bound, J., Timothy W. (2002). Accounting for recent declines in employment rates among working-aged men and women with disabilities. *Journal of Human Resource*, 37(2); 231–50.
7. Grewal, I., Joy, S., Lewis, J., Swales, K. & Woodfield, K. (2002). *Disabled for Life? Attitudes Towards, and Experiences of Disability in Britain*. Leeds: Department for Work and Pensions: Research Report No. 173, Leeds CDS
8. Konig, A., & Schalock, R. (1991). Supported employment: Equal opportunities for severely disabled men and women. *International Labour Review*, 130(1), 21-37
9. National Organization on Disability/Harris Polls. (2004). *N.O.D./Harris Survey of Americans with disabilities*. Washington, D.C: National Organization on Disability.
10. Odović, G., Rapaić, D., Nedović, G. (2009). Zapošljavanje osoba sa invaliditetom u preduzećima u otvorenoj privredi, U D. Radovanović (ur.) *Istraživanja u specijalnoj edukaciji i rehabilitaciji* (str. 545-556). Beograd: CIDD, FASPER.
11. Parent, W. S., & Everson, J. M. (1986). Competencies of disabled workers in industry: A review of business literature. *Journal of Rehabilitation*, 52, 16-23.
12. Powers, L.E., Ward, N., Ferris, L., Nelis, T., Ward, M., Wieck, C. and Heller, T. (2002) Leadership by People with Disabilities in Self-Determination Systems Change. *Journal of Disability Policy Studies*, 13(2), 125-133
13. Prescott-Clarke, P. (1990). *Employment and Handicapp*. London: Social and Community Planning Research
14. Rojewski, J. (1999). Vocational preparation and employment options for adults with disabilities: an international perspective. In P. Retish & S. Reiter (Eds.), *Adults with Disabilities: International Perspectives in the Community* (pp. 230-255). London: Lawrence Erlbaum Associates
15. Rogers, S.L. (1996). Mothers work hours and marital quality: variations by family structure and family size. *Journal of Marriage and the Famil*, 58 (3), 606–617
16. Schur, L. (2002) Dead-end jobs or a path to economic well-being? The consequences of non-standard work among people with disabilities. *Behav Sci Law.*, 20, 601–620.
17. Schur, L., Kruse, D, Blasi, J. & Peter, B. (2003). Is disability disabling in all workplaces? Workplace disparities and corporate culture. *Ind Relat.*,48 (3), 381–410.
18. Schur, L., Kruse, D. & Blanck, P. (2005). Corporate culture and the employment of persons with disabilities. *Behav Sci Law.*, 23, 3–20.
19. U.S. Department of Census. (2000). Population profile of the USA. Retrieved Sept. 8, 2011. from <http://www.census.gov/population/pop-profile/profile2000.html>.
20. Waddell, G. & Burton, A.K. (2004). *Concepts of Rehabilitation for the Management of Common Health Problems*. London: The Stationery Office
21. Yelin, E.D. & Laura, T. (2003). Disability and the characteristics of employment. *Monthly Labor Review*, 5, 20–31.

MOTIVATION OF PERSONS WITH DISABILITY FOR EMPLOYMENT

Gordana Odovic, Miodrag Stosljevic, Tamara Spanovic
University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation

Datas of the Ministry of Labour and Social Affairs show that the unemployment rate of disabled people in Serbia is 75%. The researchers have identified negative attitudes of employers and the stigma as a reason for difficulties in hiring people with disabilities (PWDs). In addition, it may be insufficient motivation for the employment of PWDs and inactively participate in finding employment.

The aim of this paper was research the motivation for the employment of PWDs and their active participation in finding a job. The questionnaire was constructed for this research and the questions are framed to examine the motivation for employment and involvement in active job seeking. The sample included 32 PWDs (14 male and 18 females). The survey was conducted in 2010. at the National Employment Service, Branch Office in Belgrade. The datas were arranged and afterwards numerical and percentage presented in the tables.

The results show that 25% of respondents were involved in additional training, 50% of respondents would do any job if it would be offered, even if it were at a lower level of their current education (53.12%). But it could not forget percentage of respondents (37.5%) who are not interested in job. Analysis of the results on ways to finding job shows that 59.37% of respondents do not expect from others that just call and offer jobs, but they actively seeking a job (research advertasnent, frequent contact with counselors for employment, etc.) whilst 40.74% respondents did not actively and expect to be invited for an interview for employment.

Previously presented results are indicators of the existence of motivation for employment in more than half of the respondents and it indicate their active involvement in job seeking. However, it is not negligible percentage of respondents who are not motivated in that sens and are passive in job seeking. These people are the focus group for the work of experts in the employment PWDs field: special educators and rehabilitators, psychologists and social workers.

Key words: *employment, job seeking, people with disabilities*